

Coleg Nyrsio Brenhinol
Cymru
Royal Coll
Wales

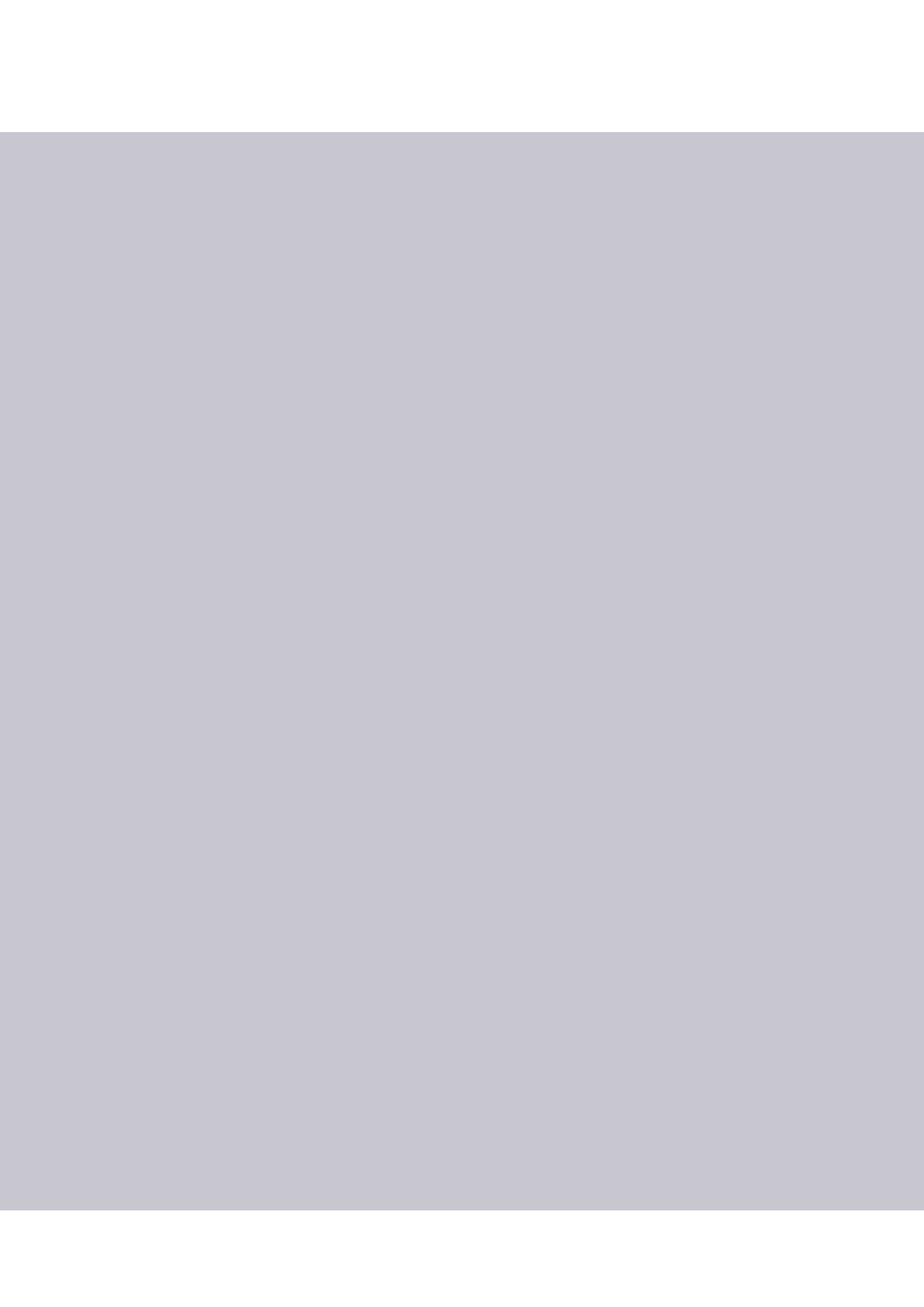

SAFE STAFFING SAVES LIVES
MAE STAFFIO DIOGEL YN A

FAIR PAY FOR NURSING
TÂL TEG AR GYFER NYRSIO

Yngl n â'r adroddiad hwn

Mae Coleg Nyrsio Brenhinol (RCN) Cymru yn cynhyrchu'r adroddiad hwn bob blwyddyn. Ei fwriad yw darparu trosolwg ystadegol o gryfderau a gwendidau'r gweithlu nyrsio yng Nghymru.

Caiff data ar y gweithlu nyrsio yng Nghymru eu cyhoeddi gan Lywodraeth Cymru drwy StatsCymru, Gofal Cymdeithasol Cymru (GCC) ac Addysg a Gwella Iechyd Cymru (AaGIG).

Cyhoeddwyd data diweddaraf Llywodraeth Cymru ar weithlu nyrsio'r GIG gan StatsCymru ar 17 Awst 2022. Ers 2019, cyhoeddwyd y data bob chwarter. Yn y gorffennol, cyhoeddwyd data nyrsio bob blwyddyn ar 30 Medi. Caiff data eu talgrynnu i'r rhif cyfan agosaf a'u dangos ei fod yn Gyfwerth ag Amser Llawn (FTE).¹

Cyhoeddwyd adroddiad diweddaraf AaGIG ar dueddiadau'r gweithlu ym mis Mawrth 2021. Mae'r adroddiad bob dwy flynedd yn darparu gwybodaeth am ddemograffeg y gweithlu, gwariant asiantaethau a thueddiadau salwch.²

Casglwyd data diweddaraf GCC rhwng mis Ebrill a mis Mehefin 2021. Nid yw'r data wedi'u cyhoeddi eto, ond rhannodd GCC y data ag RCN Cymru. Mae'r data'n seiliedig ar ymateb gan 100% o awdurdodau lleol a 72% o ddarparwyr gofal a gomisiynwyd.

Cynhelir Arolwg Cyflogaeth RCN bob dwy flynedd a dechreuodd y gyfres gael ei chyhoeddi yn yr 1980au. Mae hon yn ffynhonnell sylweddol o wybodaeth am y gweithlu nyrsio yn y DU. Cyhoeddodd RCN argraffiad 29 o'r arolwg cyflogaeth bob dwy flynedd yn 2021 ac ymatebodd 1,556 o bobl o Gymru. Yn ogystal â hyn, cynhaliodd RCN arolwg 'Sifft Olaf' o aelodau yn 2022, ac ymatebodd 974 o bobl o Gymru.

Yn yr adroddiad hwn, mae'r term "staff nyrsio" yn cynnwys gweithwyr cymorth gofal iechyd. Mae "037..8 (y)9.rs.3 (d.)s43yn c3fyr t'yr nyr tyd. o3rebod1.2 (yr t.5 (ebodd.1 (r tigTJEMC /P #MCID 35 5E

Argymhellion

Rhaid i Lywodraeth Cymru gyhoeddi data ar swyddi gwag nyrsys cofrestredig i wella gwaith cynllunio'r gweithlu ar draws y sector iechyd a gofal cymdeithasol.

Dylai Llywodraeth Cymru, GIG Cymru ac Addysg a Gwellu Iechyd Cymru ddatblygu strategaeth cadw staff nyrsio genedlaethol i annog nyrsys a staff nyrsio i barhau i weithio yn y GIG.

Dylai Llywodraeth Cymru nodi amserlen ar gyfer ymestyn Adran 25B o Ddeddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016 i wardiau nyrsio cymunedol ac iechyd meddwl cleifion mewnol.

Dylai Llywodraeth Cymru a Gofal Cymdeithasol Cymru (GCC) lansio rhaglen genedlaethol i godi proffil nyrsio mewn cartrefi

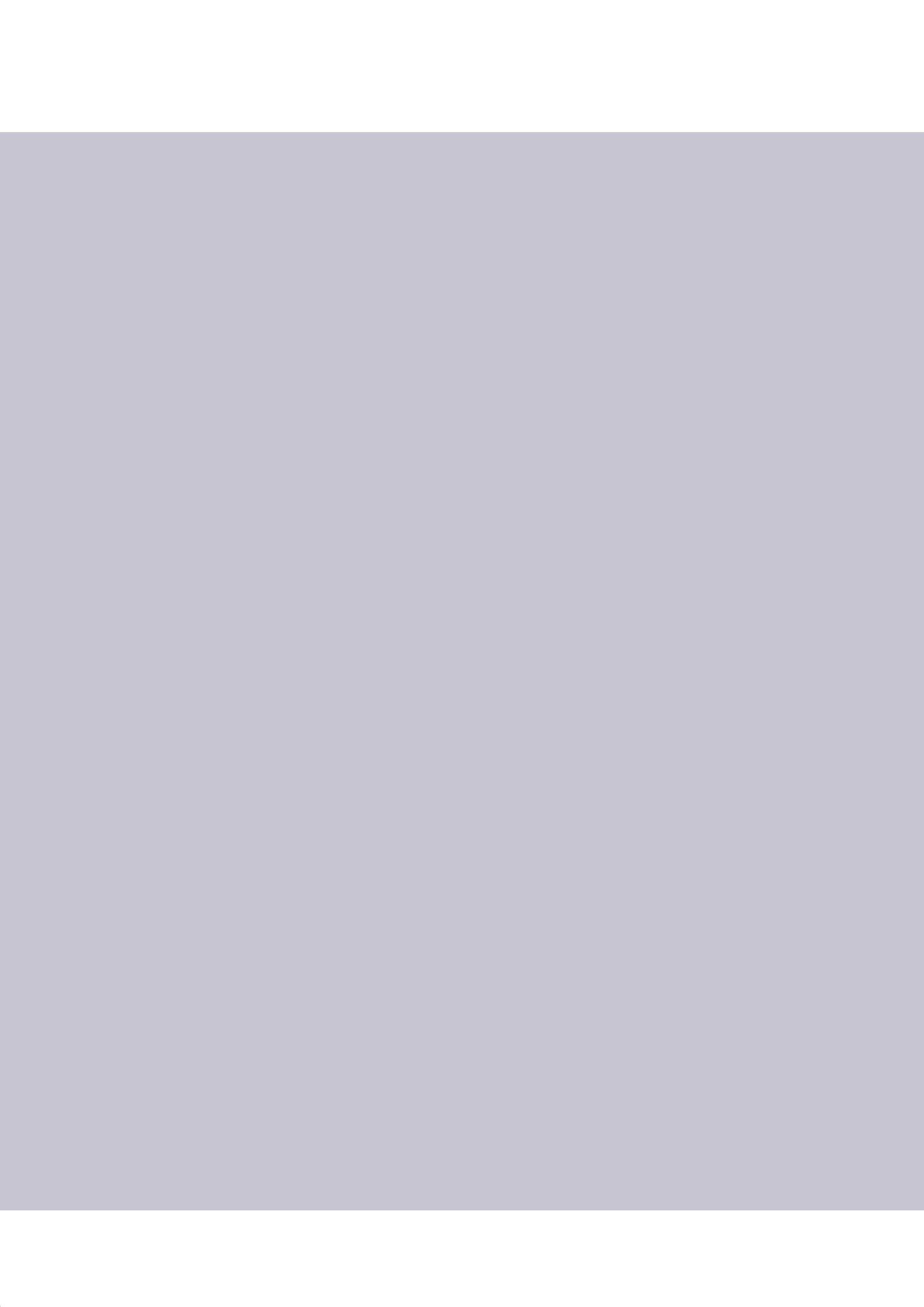
Faint o nyrsys a gweithwyr cymorth gofal iechyd a gyflogir gan GIG Cymru?

Mae 36,077 o staff nyrsio FTE yn cael eu cyflogi gan GIG Cymru, ac mae 22,899 FTE ohonynt yn nyrsys cofrestredig. Y gweithlu nyrsio a bydwreigiaeth yw'r gweithlu mwyaf yn y GIG, sy'n cyfrif am 40% o holl weithlu GIG Cymru.³

Bu twf yn nifer y nyrsys cofrestredig a'r staff nyrsio a gyflogir gan GIG Cymru dros y 10 mlynedd diwethaf.

Mae'r gweithlu nyrsio wedi cynyddu 16% ers 2012. Fodd bynnag, mae'r gweithlu nyrsys cofrestredig wedi cynyddu 11% yn unig, sef cynnydd blynyddol o 1%. Nid yw'r twf hwn yn adlewyrchu'r cynnydd yn anghenion cleifion.

Mae 91% o fenywod yn y gweithlu nyrsio a bydwreigiaeth o gymharu â 9% o ddynion. Mae dros draean (37%) o'r gweithlu nyrsio a bydwreigiaeth dros 50 oed, o gymharu â 14% o dan 30.⁴ Dim ond 4% o'r gweithlu nyrsio a bydwreigiaeth sydd o dan 25 oed.

Mae angen cynnydd sylweddol yn nifer y staff nyrsio er mwyn sicrhau y darperir gofal o ansawdd uchel i gleifion. Yn syml iawn, mae angen i nifer fawr o staff nyrsio sy'n meddu ar lefel fawr o wybodaeth a sgiliau ofalu am berson sydd wedi torri ei glun os yw hefyd yn gorfforol fregus, yn byw gyda dementia, diabetes, cyflwr ar y galon a salwch anadlol. Mae hyn yn fwy gwir fyth os yw'r person hwn yn derbyn gofal gartref, ar ei ben ei hun, neu mewn amodau gwael neu anaddas gartref.

Er mwyn deall faint o nyrsys a staff nyrsio sydd eu hangen yn y GIG, dylid ystyried dangosyddion o ran anghenion y cleifion a phwysau ar y gweithlu, megis cyfraddau swyddi gwag, gwariant asiantaethau, a phwysau llwyth gwaith.

Ymarferwyr cynorthwyol nyrsio

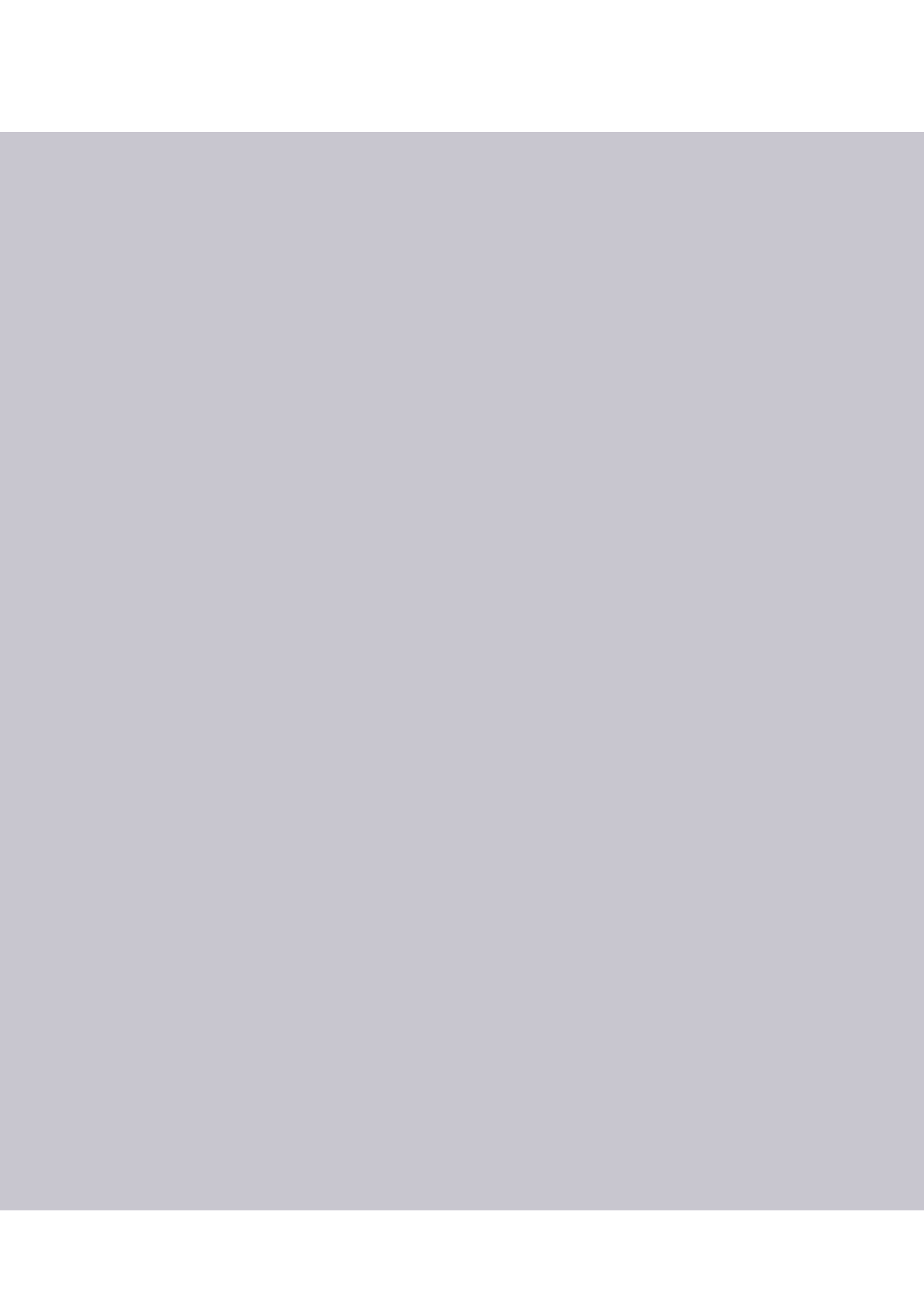
Mae gweithwyr cymorth gofal iechyd yn rhan werthfawr o'r tîm nyrsio. Mae sicrhau bod y rolau hyn, gan gynnwys ymarferwyr cynorthwyol nyrsio Band 4, yn bodoli, yn cael eu penodi i lefel ddigon uwch a'u cefnogi ar lefel ddigon uwch, yn bwysig iawn. Fodd bynnag, nid yw ymarferwyr cynorthwyol nyrsio yn cymryd lle nyrsys cofrestredig ac ni ellir eu defnyddio i gymryd lle nyrsys cofrestredig nac i lenwi swyddi nyrsys cofrestredig gwag.

Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae Cymru wedi gweld cynnydd cyflym yn nifer yr ymarferwyr cymorth nyrsio, Band 4 yn bennaf, fel y gwelir yn Ff4. Cynyddodd nifer yr ymarferwyr cynorthwyol nyrsio 63% rhwng mis Medi 2020 a mis Medi 2021, ac 13% ychwanegol erbyn mis Mawrth 2022.

Yn ystod y pandemig, ceisiodd llawer o fyrddau iechyd, gan gynnwys Aneurin Bevan, Betsi Cadwaladr, Cwm Taf Morgannwg a Hywel Dda, leihau'r pwysau ar nyrsys cofrestredig drwy ddirprwyo gwaith priodol i rolau eraill, yn benodol ymarferwyr cynorthwyol nyrsio. Dywedodd bwrdd iechyd Hywel Dda fod ymarferwyr cynorthwyol nyrsio wedi'u nodi'n anghenraid er mwyn sicrhau gweithlu nyrsio digonol a chynaliadwy yn ystod y pandemig.

Mae ymarferwyr cynorthwyol nyrsio yn rhan hanfodol o'r teulu nyrsio ac yn darparu

Canfu cais Rhyddid Gwybodaeth gan Blaid Geidwadol Cymru fod byrddau iechyd yn 2020/2021 wedi gwario £23m ar oramser ym maes nyrsio a bydwreigiaeth. Cododd y ffigur hwn £10m o gymharu â 2019/2020. Nid yw'r ffigurau hyn yn cynnwys gwariant goramser yn Hywel Dda.

Nyrsys asiantaeth

Mae nyrsio asiantaeth yn cyfeirio at nyrs neu weithiwr cymorth gofal iechyd sy'n gweithio i asiantaeth nyrsio, sy'n gwmni preifat. Gall nyrsys asiantaeth a gweithiwr cymorth gofal iechyd asiantaeth benderfynu gweithio i asiantaeth yn llawn amser neu'n rhan amser, a chael eu cyflogi'n uniongyrchol gan GIG Cymru ar gontract

Mae nyrsys asiantaeth yn gostus i'r GIG, gan fod fwy o gost i dalu am elw asiantaethau. Yn 2006, rhoddodd Llywodraeth Cymru Contract Fframwaith Asiantaeth Cymru Gyfan ar waith, gan gyflwyno cyfraddau tâl fesul awr wedi'u capio i asiantaethau nyrsio. Cyfeirir at gyflenwyr nyrsys asiantaeth drwy'r contract fframwaith fel asiantaethau 'ar gontract', wrth i'r rhai nad ydynt yn rhan o'r contract fframwaith yn rhai 'oddi ar gontract', a gallant godi premiwm uwch. Cyflwynwyd y contract hwn am ddwy flynedd i ddechrau, gyda'r opsiwn i'w ymestyn am ddwy flynedd arall.

Llofnodwyd Contract Fframwaith Asiantaeth Cymru Gyfan newydd yn 2021 ar gyfer y blynyddoedd 2021 i 2024, gyda'r posibilrwydd o'i ymestyn am flwyddyn ychwanegol. Mae'r contract yn parhau i gapio'r cyfraddau tâl fesul awr i asiantaethau nyrsio.

Nid yw nyrsys asiantaeth yn ddelfrydol ar gyfer gofal cleifion, gan y bydd nyrsys asiantaeth yn llai cyfarwydd â chynllun wardiau, polisiâu ac offer. Mae hyn yn llai ffafriol er mwyn darparu parhad gofal i'r claf gan ei fod yn golygu y bydd yn rhaid i staff nyrsio parhaol ddarparu sesiwn sefydlu i'r amgylchedd clinigol i bob nyrs asiantaeth newydd, ac felly yn gwastraffu amser gwerthfawr y gellir bod yn ei dreulio ar ofal cleifion.

Mae GIG Cymru yn ceisio annog nyrsys i beidio â gweithio i asiantaethau ac mae ganddynt fesurau, megis gwrthod cyflogi nyrsys asiantaeth sydd hefyd yn gweithio i'r bwrdd iechyd/ymdiriedolaeth. Mae hyn yn creu sefyllfa o nyrsys asiantaeth yn teithio o Lundain neu Fanceinion i lenwi swyddi gwag yng Nghaerdydd neu Ysbyty Gwynedd ac i'r gwrthwyneb.

Gwariodd GIG Cymru £133.4 miliwn ar asiantaethau nyrsio a bydwreigiaeth yn 2021/2022. Roedd hwn yn gynnydd o 41% o gymharu â'r flwyddyn ariannol flaenorol.

Mae Ff6 yn amlygu, er bod gwariant asiantaethau ar gyfer y gweithlu meddygol a deintyddol wedi gostwng ac wedi aros yn gymharol sefydlog ers 2016/2017, mae gwariant ar asiantaethau nyrsio a bydwreigiaeth bron wedi dyblu yn y.ys 8D 7 eub Lu

Faint o nyrsys a staff nyrsio a gyflogir yn y sector annibynnol?

Mae nyrsys a staff nyrsio a gyflogir yn y sector annibynnol a gofal cymdeithasol yn gweithio i amrywiaeth o gyflogwyr nad ydynt yn rhan o'r GIG, gan gynnwys hosbisau, asiantaethau nyrsio, carchardai, practisau meddygon teulu, ysbytai preifat, elusennau a gwasanaethau cymunedol gwirfoddol.

Mae'n anodd dod o hyd i ddata cynhwysfawr ar gyfanswm nifer y nyrsys sy'n gweithio i gyflogwyr yn y sector hwn, gan nad oes un ffynhonnell ddata. Er bod Llywodraeth Cymru yn darparu data ar rai grwpiau nyrsio yn y sector annibynnol, nid oes cyfanswm o nyrsys sydd ar gael yn hawdd.

Fodd bynnag, ar hyn o bryd mae 36,045 o nyrsys wedi'u cofrestru â'r Cyngor Nyrsio a Bydwreigiaeth (NMC) gyda chyfeiriad preswyl yng Nghymru.⁶ Yn y cyfamser, mae 26,301 o nyrsys yn cael eu cyflogi gan y GIG.⁷ Mae hynny'n golygu bod 9,744 o nyrsys cofrestredig yn gweithio yn rhywle arall. Fodd bynnag, mae'n bwysig nodi ei bod yn bosibl nad yw rhai o'r rheini sydd wedi'u cofrestru yn ymarfer, ac y gallai eraill fod yn byw yng Nghymru ond yn gweithio yn Lloegr, felly dim ond amcangyfrif o'r nyrsys sy'n gweithio yn y sector annibynnol yw hwn.

Nyrsys Ymarfer Cyffredinol (GPNs)

Mae'r rhan fwyaf o nyrsys ymarfer cyffredinol a gweithwyr cymorth nyrsio yn cael eu cyflogi'n uniongyrchol gan feddygon teulu a gaiff eu his-gontractio gan y byrddau iechyd i gyflawni'r contract Gwasanaeth Meddygol Cyffredinol. Caiff nifer fach o nyrsys ymarfer cyffredinol a gweithwyr cymorth nyrsio eu cyflogi'n uniongyrchol gan fyrddau iechyd.

Mae 1,419 o nyrsys cofrestredig yn gweithio mewn practisau

Nyrsys mewn cartrefi gofal

Mae darparwyr cartrefi gofal ac aelodau RCN Cymru wedi rhoi gwybod am brinder difrifol o nyrsys cofrestredig yn y sector cartrefi gofal. Bydd y rhan fwyaf o'r rhai sy'n gweithio ym maes gofal cymdeithasol yn gweithio mewn cartrefi gofal neu gyfleusterau preswyl iechyd meddwl.

Yn 2018, roedd 1,545 o staff nyrsio cofrestredig wedi'u cyflogi gan ddarparwyr gofal a gomisiynir yng Nghymru. Yn 2019, gostyngodd y nifer hwn i 1,438. Yn 2021, gostyngodd eto i 1,119, gyda 204 o nyrsys ychwanegol yn cael eu cyflogi gan awdurdodau lleol.

Yn 2021, gadawodd 319 o staff nyrsio cofrestredig y sector, ac ymunodd 204 yn unig. Mae hwn yn ddiffyg o 115. At hyn, ar adeg casglu'r data, roedd 129 o swyddi gwag 'byw'.

Mae'r cyfuniad o'r swyddi gwag a'r gostyngiad yn nifer y staff nyrsio cofrestredig sy'n gweithio ym maes gofal cymdeithasol yn peri pryder, o ystyried yr heriau sy'n wynebu'r sector. Yn ogystal â hyn, mae gan y maes gofal cymdeithasol weithlu nyrsio sy'n heneiddio.

Os nad oes digon o nyrsys cofrestredig yn y gweithlu cartrefi gofal, bydd ansawdd y gofal nyrsio a ddarperir yn gostwng, gan arwain at iechyd gwael a disgwyliad oes is i bobl hŷn y mae'r sector yn gofalu amdanynt.

Bydd yr heriau a wynebir yn y sector cartrefi gofal yn eu tro yn lledaenu i'r GIG a bydd cynnydd yn nifer yr achosion o ohirio rhyddhau pobl a derbyn pobl yn fynych.

Fel ymarferwyr annibynnol, defnyddir sgiliau clinigol nyrsys i adnabod a rhagweld problemau, i weithredu pan fydd cyflwr person yn gwaethygu, ac osgoi derbyn

Sut y caiff addysg cyn-gofrestru ei chomisiynu?

Comisiynir addysg nyrsio gan Lywodraeth Cymru yn seiliedig ar argymhellion a wneir yng Nghynllun Addysg a Hyfforddiant AaGIC. Mae AaGIC yn gwneud yr argymhellion hyn ar ôl ymgynghori â byrddau iechyd ac adolygiad o Gynlluniau Tymor Canolig Integredig y bwrdd. Fodd bynnag, nid yw AaGIC bob amser yn argymhell ffigurau'r Cynlluniau Tymor Canolig Integredig (IMTP).

Mae'r argymhellion a gynigir gan AaGIC ar gyfer 2023/24 ar gyfer pob un o'r pedwar maes nyrsio ymhell islaw'r IMTPs.

- Oedolion, 66% o niferoedd y Cynlluniau Tymor Canolig Integredig
- Iechyd meddwl, 82.6% o niferoedd y Cynlluniau Tymor Canolig Integredig
- Plant, 66.4% o niferoedd y Cynlluniau Tymor Canolig Integredig
- Anabledd dysgu, 50.9% o niferoedd y Cynlluniau Tymor Canolig Integredig

Mae Cynlluniau Tymor Canolig Integredig yn ddogfennau allweddol er mwyn i fyrddau iechyd nodi'r cerrig milltir a'r camau gweithredu y maent am eu cymryd yn ystod y 1-3 blynedd nesaf. Datblygir y cynlluniau yn seiliedig ar anghenion iechyd y boblogaeth, y gwasanaethau o safon a ddarperir, a sicrhau mynediad teg ac amserol at ofal. Mae'r cynlluniau'n nodi rhagolygon y gweithlu, sy'n aml yn cynnwys swyddi gwag disgwylidiedig, ymddeoliadau ac anghenion y gweithlu.

Eleni, llwyddodd RCN Cymru i gyfrannu at y broses ymgynghori ar gyfer cynllun addysg a hyfforddiant AaGIC, ond mae diffyg tryloywder o hyd yn ystod y cyfnod yn arwain at gyhoeddiad gan Lywodraeth Cymru, ac yn aml nid yw sefydliadau iechyd yn ymwybodol o'r ffigurau cyn y cyhoeddiad.

Dylai'r broses gomisiynu addysg fod yn dryloyw, gan ganiatáu i gyrff proffesiynol, sefydliadau addysg uwch a chynrychiolwyr cleifion gyfrannu eu harbenigedd a herio'r rhesymeg yn adeiladol. Byddai cael proses dryloyw i randdeiliaid gyfrannu tystiolaeth yn magu hyder yn y broses, ac yn cynyddu ansawdd a chadernid y canlyniadau a'u perthynas ag anghenion iechyd a gofal cymdeithasol Cymru.

Nyrsio rhyngwladol a mudo.

Mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl y bydd 1 o bob 4 o bobl yng Nghymru dros 65 oed erbyn 2038. Rhagwelir hefyd y bydd y boblogaeth dros 75 oed yng Nghymru 13.7% yn yr un flwyddyn.¹⁰ Mae gan Gymru boblogaeth sy'n heneiddio ac, er gwaethaf ymdrechion i recriwtio nyrsys yn lleol ac yn genedlaethol, efallai nad oes digon o bobl o oedran gweithio yng Nghymru i ddarparu gofal i'r rhai y bydd angen gofal cymdeithasol arnynt yn y dyfodol agos. Mae Cymru yn dibynnu ar waith recriwtio rhyngwladol i sicrhau bod gofal cymdeithasol yn cael ei ddarparu, ond yn aml, mater i'r cyflogwr unigol yw hynny ac nid oes system genedlaethol i helpu cyflogwyr gofal cymdeithasol i recriwtio nyrsys rhyngwladol.

Canfu ymchwil a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru mai nyrsys cofrestredig yw'r grŵp staff yn y sectorau annibynnol a gofal cymdeithasol yng Nghymru sydd â'r gyfran uchaf o weithwyr yr UE nad ydynt o'r DU (tua 17.7%).¹¹ Canfu'r un ymchwil fod y maes nyrsio yn y sectorau hyn yn wynebu'r heriau cadw staff mwyaf difrifol o gymharu â'r holl grwpiau galwedigaethol.

Ym mis Mawrth 2020, llofnododd RCN Cymru bapur safbwynt Llywodraeth Cymru ar fudo.¹² Mae'r papur yn nodi safbwynt unedig Cymru ar nifer o faterion mudo allweddol, gan gynnwys bod angen cydnabod gwahaniaethau demograffig ledled y DU, gofynion Cymru ar gyfer system fudo newydd, a'r trothwy cyflog.

Ochr yn ochr â gofal cymdeithasol, mae'r GIG yn dibynnu ar recriwtio nyrsys rhyngwladol. Ym mis Mehefin 2019, roedd gan Fwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan 350 o swyddi nyrsys cofrestredig cyfwerth ag amser llawn. Ym mis Mai 2021, roedd gan y bwrdd iechyd 165 o swyddi gwag, a briodolwyd yn bennaf i ymgyrch recriwtio rhyngwladol lwyddiannus. Dechreuodd Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg ymgyrch recriwtio dramor ar gyfer nyrsys ym mis Mehefin 2019, ac ers hynny mae wedi recriwtio 213 o nyrsys cyfwerth ag amser llawn, yn bennaf o India. Ym mis Mai 2022, cyhoeddodd y Prif Swyddog Nyrsio ei bod yn recriwtio 400 o nyrsys rhyngwladol.

Dylid cefnogi nyrsys sydd wedi'u recriwtio'n rhyngwladol i fyw a gweithio yng Nghymru. Mae hefyd yn bwysig bod byrddau iechyd a chyflogwyr yn dilyn arferion recriwtio rhyngwladol moesegol ac yn cydymffurfio â Chod Ymarfer Byd-eang Sefydliad Iechyd y Byd.

Mae'n bwysig nodi mai dim ond un dull recriwtio yw recriwtio rhyngwladol. Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau bod pob llwybr recriwtio, gan gynnwys cynyddu lleoliadau myfyrwyr mewn prifysgolion yng Nghymru, yn cael ei ystyried. Bydd hyn yn sicrhau lefelau priodol o staff nyrsio i ofalu am gleifion yng Nghymru.

Canfu Arolwg Cyflogaeth 2021 RCN fod 58.3% o'r ymatebwyr yn brif neu unig enillydd cyflog y cartref.

Mae staff nyrsio yn haeddu cyflog teg. Nid yn unig y byddai hyn yn caniatáu iddynt gynnal eu hunain a'u teuluoedd yn well, ond byddai hefyd yn sicrhau bod ganddynt gyflog sy'n adlewyrchu eu sgiliau, eu gwybodaeth a'u hymroddiad i ddiogelwch cleifion.

Mae Llywodraeth Cymru yn gyfrifol am gyflogau nyrsys a gweithwyr cymorth gofal iechyd. Mae angen iddi sicrhau bod nyrsys a gweithwyr cymorth gofal iechyd yn cael codiad cyflog teg.

Cadw nyrsys yn GIG Cymru: Yr hyn sy'n bwysig?

Mae gwell cyflog yn cyfrannu'n fawr at gadw nyrsys, ond nid dyna'r unig ateb.

Yn 2022, cyhoeddodd RCN Cymru adroddiad, 'Cadw nyrsys: Beth sy'n bwysig?'¹⁴. Rhoddodd yr adroddiad gipolwg ar yr hyn y mae cyrff iechyd ledled Cymru a Lloegr yn ei wneud i fynd i'r afael â chyfradd gadael. Argymhellodd fod byrddau iechyd yn llywio'r gwaith o ddatblygu a gweithredu cynlluniau i fynd i'r afael â'r gyfradd gadael, gan ganolbwyntio ar feysydd megis y canlynol:

- Llesiant staff
- Adnabod ac ymyrryd yn gynnar
- Llwybrau gyrfa a datblygiad proffesiynol
- Ymgysylltu â'r staff
- Cyfathrebu â'r staff

Wrth ddatblygu a dosbarthu'r adroddiad, cynigiodd RCN Cymru weithio gydag AaGIC fwrw ymlaen â'r gwaith hwn. Mae RCN Cymru wedi cyflwyno'r adroddiad i Gyfarwyddwyr Nyrsio Gweithredol y Byrddau Iechyd a'r Grŵp Gweithlu Nyrsio Cenedlaethol, ond nid oes unrhyw weithgarwch diriaethol wedi'i ddatblygu gan AaGIC na Llywodraeth Cymru. Rhaid i Lywodraeth Cymru ddatblygu strategaeth cadw staff nyrsio genedlaethol sy'n canolbwyntio ar y meysydd a nodwyd yn adroddiad Coleg Nyrsio Brenhinol Cymru.

Nyrsys arbenigol

Mae nyrsys arbenigol yn ymarferwyr sy'n meddu ar set arbenigol o sgiliau, gwybodaeth ac arbenigedd mewn maes penodol. Maent yn darparu addysg a chymorth i gydweithwyr nyrsio a chydweithwyr gofal iechyd eraill.

Mae nyrsys arbenigol yn aml yn darparu cymorth hanfodol i bobl â chyflyrau cronig, gan eu helpu i reoli eu cyflwr a byw mor annibynnol â phosibl. Yn aml, caiff swyddi nyrsio arbenigol eu hariannu'n rhannol neu eu cefnogi'n gyfan gwbl gan y sector gwirfoddol. Mae natur anghyson y cyllid yn dwysáu ansefydlogrwydd gwasanaethau nyrsio arbenigol.

Amlygwyd manteision nyrsys arbenigol yn ddiweddar drwy benodi nyrsys endometriosis i bob bwrdd iechyd. Mynegodd datganiad gan Lywodraeth Cymru y byddai'r nyrsys endometriosis 'yn treulio amser gyda chleifion a chlinigwyr i wella'r gwasanaeth'.¹⁷ Mae'r buddsoddiad i'w groesawu'n fawr ond mae angen buddsoddiad ychwanegol ym maes iechyd menywod yn ogystal â phob maes nyrsio arbenigol.

Mae nyrsys canser arbenigol yn darparu gofal personol medrus ac yn gwella profiad cleifion sy'n dioddef o ganser a'r cydweithwyr amlddisgyblaethol y maent yn gweithio gyda nhw. Fodd bynnag, nid oes digon o nyrsys canser arbenigol yng Nghymru i ddarparu'r gofal hwn. Mae ymchwil a gynhaliwyd gan Macmillan yn dangos bod 1 o bob 5 o'r rhai a gafodd ddiagnosis o ganser yn y pum mlynedd diwethaf wedi dweud nad oedd digon o gymorth nyrsio canser arbenigol ar gael iddynt yn ystod eu

Er mwyn torri'r cylch, mae angen i GIG Cymru a chyflogwyr ryddhau nyrsys i astudio. Rhaid i AaGIC gomisiynu addysg nyrsio ôl-gofrestru a rhaid i brifysgolion ailsefydlu cyrsiau nyrsio uwch arbenigol.

Nyrsys ymgynghorol

Rôl nyrs ymgynghorol yw un o'r lefelau nyrsio uchaf y gall nyrs gofrestredig ei chyflawni. Mae yn aml wedi'i haddysgu i lefel MSc neu PhD. Mae pum agwedd graidd i rôl nyrs ymgynghorol:

Ymarfer clinigol uwch arbenigol (*ymarfer uniongyrchol ac anuniongyrchol*). Gweithio'n uniongyrchol gydag unigolion, teuluoedd a gofalwyr, wrth ddylanwadu'n uniongyrchol ar waith clinigol drwy oruchwylio a rhoi arweiniad i eraill, gan ddatblygu protocolau ac ymchwilio i faterion ymarfer.

Arwain ac Ymgynghori'n Broffesiynol. Rhoi arweiniad proffesiynol ac argymhellion uniongyrchol sy'n seiliedig ar dystiolaeth ac sy'n canolbwyntio ar y cleient i'r rhai sy'n rhan o ddatblygu a darparu gwasanaethau.

Addysg, hyfforddi a datblygu. Hwyluso clinigwyr eraill i ddatblygu eu rolau, dysgu gwybodaeth a sgiliau naill ai drwy gynllunio mentrau addysg yn strategol, rhoi cyngor

Oedolion a chyffredinol yw'r meysydd sydd wedi cael y buddsoddiad mwyaf yn ystod y blynyddoedd diwethaf. Ar hyn o bryd, mae 12.4 o nyrsys ymgynghorol FTE ym meysydd gwasanaethau oedolion a chyffredinol.

Mae'n amlwg bod gwahaniaeth mawr yn nifer y nyrsys ymgynghorol yn dibynnu ar y maes nyrsio. Nid oes unrhyw nyrsys ymgynghorol ym maes nyrsio newyddenedigol, nyrsio ysgolion, na nyrsio anabledd dysgu.

Nyrsys atal a rheoli heintiau

Nyrsys ymgynghorol atal a rheoli heintiau yw pinacl cyngor ac ymarfer atal a rheoli heintiau. Serch hynny, mae'r pandemig wedi amlygu nad oes digon o nyrsys ymgynghorol atal a rheoli heintiau yn cael eu cyflogi gan GIG Cymru. Byddai buddsoddi mewn nyrsys ymgynghorol atal a rheoli heintiau yn sicrhau bod gan Gymru'r adnoddau sydd ar gael i ddarparu gwybodaeth arbenigol ar draws systemau. Byddai hefyd yn sicrhau bod gan Gymru'r adnoddau sydd ar gael i addysgu'r genhedlaeth nesaf o nyrsys atal a rheoli heintiau. Byddai'r swyddi hyn yn hwyluso'r gwaith o rannu arbenigedd ar lefel uwch ar draws ffiniau cenedlaethol, gan godi statws nyrsio atal a rheoli heintiau a chyfraniad Cymru ato.

Rhaid i bob bwrdd iechyd gyflogi nyrs ymgynghorol atal a rheoli heintiau a chynnwys cynllunio ar gyfer olyniaeth yn eu Cynlluniau Tymor Canolig Integredig. Mae buddsoddi mewn nyrsys ymgynghorol atal a rheoli heintiau yn golygu buddsoddi yn y system gyfan, gan osod atal a rheoli heintiau wrth wraidd iechyd a gofal cymdeithasol, a hynny'n briodol. Yn ddiweddar, cyhoeddodd RCN Cymru bapur ar nyrsio atal a rheoli heintiau sydd ar gael yma.

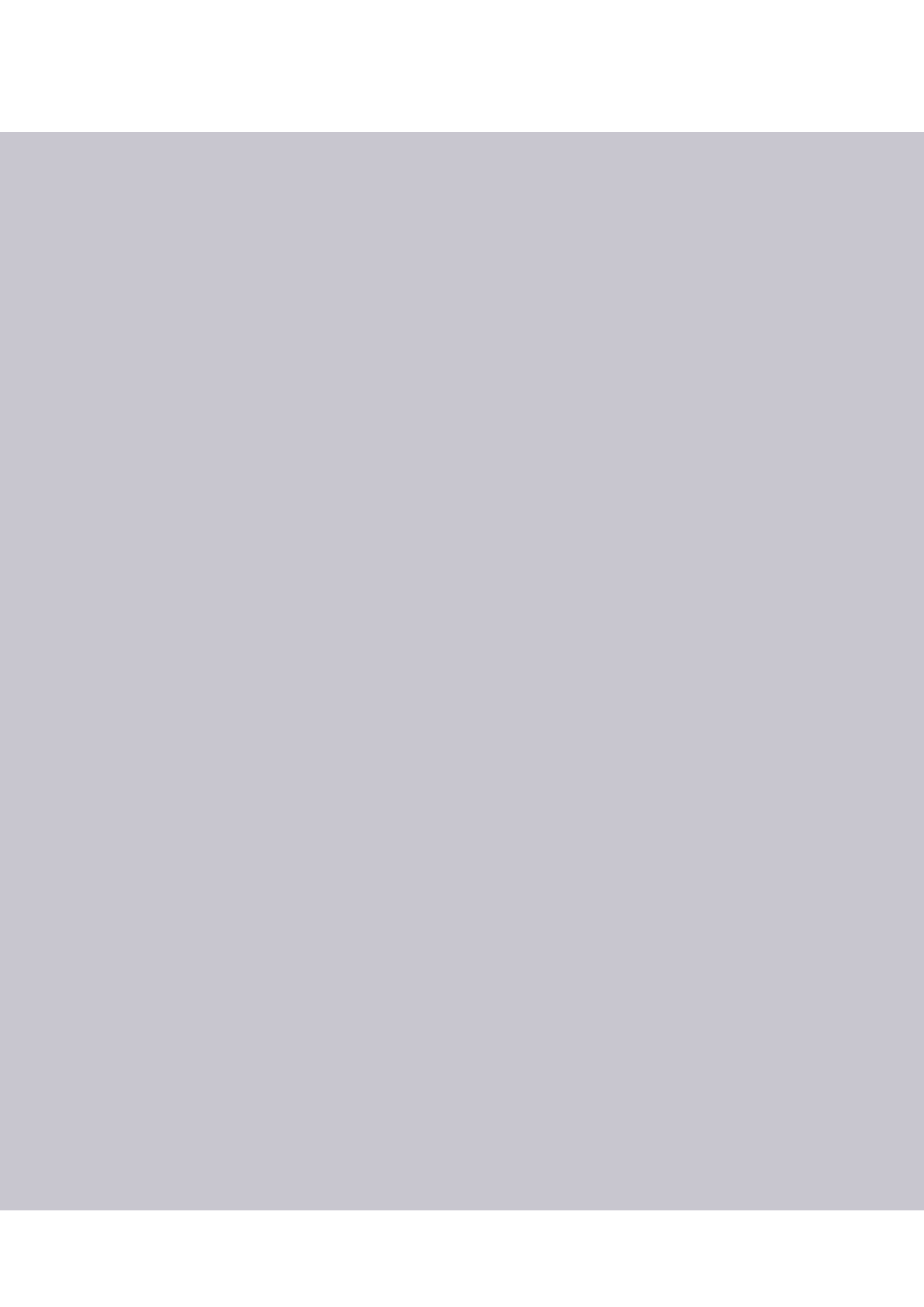
Timau Nyrsio Cymunedol

Caiff timau nyrsio cymunedol eu harwain gan nyrsys ardal neu nyrsys cofrestredig sy'n meddu ar radd (meistr) ôl-gofrestru mewn nyrsio cymunedol. Yr arweinwyr nyrsio hyn yw pinacl profiadol tîm nyrsio cymunedol, gan ddarparu cymorth, cyngorc3(w)9.8 (GbenigC -0.06.3 cc 0.00

Mae'r wybodaeth hon yn angenrheidiol ar gyfer cynllunio'r gweithlu, oherwydd heb

Deddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016

Mae lefelau staffio diogel yn achub bywydau.

Cafodd adran 25B ei weithredu yn 2018 ac mae eisoes wedi darparu lefelau staffio mwy diogel yng Nghymru. Nid yn unig y bu cynnydd yn nifer y nyrsys sy'n cael eu haddysgu yng Nghymru, ond mae RCN Cymru wedi canfod y bu cynnydd yn nifer y nyrsys ar y wardiau sy'n dod o dan Adran 25B.²³ Ategir hyn gan dystiolaeth Llywodraeth Cymru. Canfu adroddiad gan Lywodraeth Cymru fod nifer y staff nyrsio ar lefel genedlaethol ar wardiau sy'n dod o dan Adran 25B yn uwch nawr nag oedd cyn i'r Ddeddf gael ei phasio. Mae 139.74 o nyrsys cofrestredig FTE ychwanegol a 597 o nyrsys cymorth FTE ym mis Tachwedd 2020 o gymharu â mis Mawrth 2018 (cyn i Adran 25B ddod i rym)²⁴.

Ar wardiau sy'n cael eu cynnwys yn Adran 25B, bu llai o gwympiadau, briwiau pwyso ymhlith cleifion yn ogystal â chwynion am nyrsio lle ystyriwyd bod lefelau staffio yn ffactor cyfranogol. Mae hyn yn dangos pwysigrwydd Adran 25B i ddiogelwch cleifion.

Mae dystiolaeth ychwanegol yn dangos, wrth baratoi ar gyfer ymestyn Adran 25B i wardiau pediatrig ym mis Hydref 2021, fod pob bwrdd iechyd (lle byddai hyn yn berthnasol) wedi recriwtio rhagor o nyrsys pediatrig ac wedi cynnig bod angen cyllid a/neu adnoddau ychwanegol. Unwaith eto, mae Deddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016 wedi dangos bod Adran 25B yn arwain at gynnydd yn nifer y staff nyrsio a gwell gofal i gleifion.²⁵

Cynnydd a her o ran darparu gofal diogel ac effeithiol 2022: Sut mae GIG Cymru wedi gweithredu Deddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016.

Deddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016 – Crynodeb statudol o adroddiadau lefelau staff nyrsio 2018-2021.

fi

Cynnydd a her o ran darparu gofal diogel ac effeithiol 2022: Sut mae GIG Cymru wedi gweithredu Deddf Lefelau Staff Nyrsio (Cymru) 2016.